

6
1764 4
P. 5. 5.
Pri. 10. num. 5.
15
DISSERTATIO IVRIS GERMANICI
INAUGVRALIS

DE
NATVRA ET INDOLE
CENSVVM,

PRAESERTIM
STATIS TEMPORIBVS
SOLVENDORVM,

QVAM AVSPICHS DIVINIS
INDVLTV ILLVSTRIS IVRECONSVLTORVM
ORDINIS IN PERANTIOVA ELECTORALI
ACADEMIA ERFVRTENSI

P R A E S I D E
FACVLTATIS IVRIDICÆ DECANO
DN. RVDOLPH. CHRISTOPH.
HENNE, IC^{TO}

ORDINIS IVRECONSVLTORVM ET ELECT. MOG. PROVINC IVDIC.
ADSESSORE NEC NON PANDECT P. P. O.

DIE XXIII. AVG. MDCCLXIV.
IN AVDITORIO IVRIDICO COLLEGII ANSELMINI
PRO SVMMIS IN VTROVQVE IVRE HONORIBVS ET DIGNI-
TATIBVS LEGITIME CONSEQVENDIS

PVBLICÆ ERVDITORVM DISQVISIONI
SVBIICIT

A V C T O R
RVDOLPH. HENR. WILHELM. ZIEGLER,
ERFVRTENSIS.

ERFORDIÆ, AERÈ HENR. RVD. NONNII, ACAD. A TYPIS,

DISSERTATIO IVBIS GERMANICI
IN ACADEMIA
DE
NATURA ET INDOLE
CENSURAM
STATIS TEMPORIBUS
SOLVENDORVM
EDICTA ILLUSTRISSIMO VICE-RECTORVM
ORDINIS IN PRAEFATIONE RECTORVM
ACADEMIAE ILLUSTRISSIMAE
PR. ESIDE.
FACULT. IURIDICAE DECANO
DR. RUDOLPH. CHRISTOPH.
HENNE. IC.
IN ACADEMIA IURIDICA COLLEGIUM
PRAEFATIONE IN PROPO. RECTORVM ET DIC.
I. IURIS IUSTITIAE CONSTITUTIO
IURIS IUSTITIAE DISPOSITIONE
ACTOR
RUDOLPH. HENR. WILHELM. ZIEGLER.

PRINTED AT THE PRESS OF THE UNIVERSITY OF LEIPZIG

INCLYTI IVDICII PROVINCIALIS ELECTORALIS
ERFORDIENSIS

PRÆSIDI ET ADSESSORIBVS

PERILLVSTRI ET EXCELLENTISSIMO
DOMINO

DN. IOANNI ARNOLDO L. B.
DE BELLMONT

DYNASTÆ ET HÆREDITARIO IN GESCHWENDA

EMINENTISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS MOGVNTINI
CONSILIARIO STATVS INTIMO, IVDICII PROVIN-
CIALIS PRÆSIDI ET CIVITATIS PRAETORI
RELIQVA.

NEC

NEC NON
MAGNIFICIS, PRÆNOBILIBVS,
AMPLISSIMIS ET CONSVL-
TISSIMIS VIRIS

DN. IOANNI GEORGIO
BRÜCKMANN I. V. D.

ELECTORALIS REGIMINIS CONSILIARIO, IVDICII ECCLE-
SIASTICI ET PROVINCIALIS ADESSORI, INSTITVT,
PROF. PVBL. ORD. ET CIVITATIS CONSVLI,
NEC NON ILLVSTRISSIMI COMITIS
DE GLEICHEN ET HATZFELDT
CANCELLARIAE BLANCKEN-
HAYNENSIS DIRECTORI.

DN. IOANNI CHRISTOPHORO
SPITZ, I. V. D.

ELECTORALIS REGIMINIS CONSILIARIO, FACVLTATIS IV-
RIDICAE ET IVDICII PROVINCIALIS ADESSORI, IV-
RIS PVBLICI PROF. PVBL. ORD. NEC NON
CIVITATIS CONSVLI,

DN.

DN. IOAN. ERNESTO GVILH.
ZIEGLER, I. V. D.

IVDICII PROVINCIALIS ADSESSORI,

DN. RVDOLPH. CHRISTOPH.
HENNE, I. V. D.

FACVLTATIS IVRIDICAE ET IVDICII PROVINCIALIS AD-
SESSORI, NEC NON PANDECTARVM PROFESSORI
PVBLICO ORDINARIO,

DN. IO. DAV. STENGER, I. V. D.

IVDICII PROVINCIALIS ADSESSORI ET CIVITATIS
CONSVLI.

DN. CAR. IOSEPH. DIETRICH,

IVDICII PROVINCIALIS ADSESSORI,

DN.

DN, IOAN. MICHAEL. FRANC.
SPOENLA,

IVDICII PROVINCIALIS ADESSORI ET SECRETARIO,

MAECENATIBVS SVIS AC PATRONIS

INDVLGENTISSIMIS

IVSTITIÆ SACERDOTIBVS INTEGERRIMIS

DOCTRINA, PRVDENTIA ET VSV RERVIV

FORENSIVM

EXERCITATISSIMIS

CVM

CVM VOTO EXOPTATISSIMI CONSILIORVM

SVCESSVS

ET OMNIGENAE PROSPERITATIS

DISQVINATIONEM HANC ACADEMICAM

IN DEVOTI CVLTVS AC PII ANIMI SVI

PIGNVS AC TESSERAM

CVM DEVOTISSIMA SVBMISSIONE

CONSECRAT, DAT ET DICAT

SE-

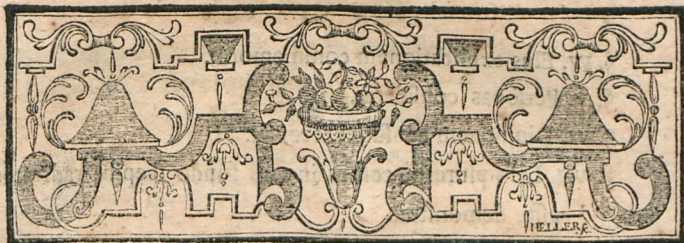
SEQVE TANTORVM PATRONORVM

GRATIÆ ET FAVORI

RELIGIOSISSIMO MENTIS CVLTV

COMMENDAT

RVDOLPH. HENRICVS GVILIELMVS
ZIEGLER.

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIS GERMANICI
DE

NATVRA ET INDOLE
CENSVM

PRAESERTIM

STATIS TEMPORIBVS SOLVENDORVM.

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

PROOEMIUM.

Cap. I.

- §. I. **E**thymologiam vocis tradit.
§. II. Originem census indagat.
§. III. Definitionem continet.

A

§. IV.

- §. IV. Eius explicationem commemorat.
- §. V. Personas considerat.
- §. VI. Diuisionem censuum recenset.
- §. VII. Duo pluresue census in vno fundo saepius radicatos esse, demonstrat.
- §. VIII. Ex quibus census consistunt, euoluit.
- §. IX. Varias denominationes censuum enumerantur.
- §. X. Census partim portatorios esse, partim non esse, probat.
- §. XI. Fundo censitico interempto & non extante alium esse substituendum a censuario, monet.
- §. XII. Propter sterilitatem et fundi cessionem non exspirare censum, probat.
- §. XIII. Censuarium in minori & censitorem in maiori quanto censum per praescriptionem acquirere & respectiue amittere posse, monet.
- §. XIV. Librum censualem postulantibus circumstantiis a censitore vel eius officiato iuramento confirmandum esse, asseuerat.

Cap. II.

- §. I. Census poenalis descriptionem enarrat.
- §. II. Census promobiles enumerat.
- §. III.

- ❁ ❁ ❁
- §. III. Censu liberi et quo modo procedatur contra contumaciam, mentionem facit.
- §. IV. Ulterior progressus causae describitur.
- §. V. Fundo absunto et perempto nouum esse substituendum, demonstrat.
- §. VI. Leues causas ad purgandam contumaciam sufficere, arguit.
- §. VII. Habere etiam pia corpora et priuatos Frey-Wennige, annotat.
- §. VIII. Differentiam horum von denen Pfund-Zinsen, euoluit.
- §. IX. Dari quoque alios census liberos, commonefacit.
- §. X. Quorundam censuum receptionem antea indicendam esse, tradit.
- §. XI. Ob negligentiam commissam censum puniri, docet.
- §. XII. Nisi probabilem termini ignorantiam pro se allegare possit.
- §. XIII. Quidam census poenales non intimari, obseruat.
- §. XIV. Extra territorium Erfordiensè recipere pia corpora census poenales in die tamen antea indicato, demonstrat.
- §. XV. Tractationi colophonem imponit.

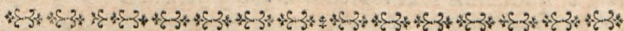
B. C. D.

PROOEMIUM.

Diu haesitanti quale argumentum thematis inauguralis loco pro adipiscendis honoribus academicis proferrem, mihi in eo eligendo et perscrutando occupato ad manus venit Parentis mei disputatio inauguralis de census per libros censuales probatione hic Erfurthi d. 8. Iun. 1733. sub praesidio Icti Magnif. Dom. *CONRADI WILH. STRECKERI* habita, in cuius perfectione inueni, pauca de censibus poenalibus in ea prolata fuisse, quare statim penes me animo constitutum de hac materia dissertationem meam conscribendam illamque sub rubro de natura et indole censuum statis temporibus soluendorum in dias luminis auras edendam esse.

Diuisi eam in duo capita, in primo enim tractabo de censibus in genere, in altero vero in specie de censibus poenalibus agam, doctrina siquidem illa saepe et multoties in iudiciis et dicasteriis ventilatur et in controuersiam venit, nihil

nihil autem de illa in iure romano decisum inuenitur, idcirco ad ius germanicum est recurrendum, et quoniam praecipuis in terris thuringicis hic contractus censiticus in usu est, hinc semper ad consuetudinem et obseruantiam cuiusuis loci praesertim patriae mihi respiciendum fuit. Deus autem Ter optimus Maximus concedat mihi vires vt cum fructu & emolumento labor hic ad faustum & exoptatum finem perducatur.

CAPVT I.

DE

CENSIBVS IN GENERE CONSIDERATIS.

§. I.

Vt iuxta morem disputantium procedam, initium capiendum est a deriuatione vocis. Oritur itaque verbum census a censendo, vulgo von schätzen, et totum patrimonium etiam sub nomine census venire solet, eo quod censeri et aestimari solet, vt intelligatur, quantum quisque occurrente et imminente necessitate reipublicae contribuere et conferre possit, *LVD. MOLIN. lib. 5. de contract. disput. 387.*, sic censere territorium pro imperare censum territorio dicitur in *l. 4. Cod. de censib. l. 1. Cod. in quib. caus. pignus vel hypotheca. diuersas itaque habet suas significaciones, quae passim in LL. occurrunt, passim etiam a DD. describuntur, de qua re pluribus legi possunt MARTINI tractat. de iure cen-*

suam cap. I. et illustris IVSTI HENNINGI, BOEHMERI
 disputatio de vario censuum significato et iure, nec non
 SCHADENII ius censiticum cap. I. quare non sollicitus ero,
 plura de hoc disserere, sed B. L. ad citatos Auctores et alios
 complures remitto, quia de illis non in genere, sed tantum
 de his, qui in nostris locis atque adjacentibus territoriis fre-
 quentes et in usu sunt, ac in foro nostro saepe in controuer-
 siam veniunt, apud me quaedam disserere constitui, census
 enim praeter onera realia fundo imposita, itidem in hoc hae-
 rent et quotannis sunt soluendi atque praestandi.

§. II.

Origo autem nostrorum censuum valde dubia est, hinc
 probabilitatis rationem habendam esse putat RENNE-
 MANNVS in sua IVRISPRVD. Rom. Germ. membr. 2. di-
 sput. 58. th. 10. illamque opinionem probabilem asserit,
 quod a christianae religionis exordio id institutum in hisce
 regionibus sumserit initium, et singulari favori in clericos
 natales debeat, et quod laici praedia sua tam clericis obru-
 lerint referuato sibi censu, quam etiam clerici sibi in iis solu-
 to certo pretio census constituerint, quod deinde seculares
 magistratus in territoriis suis aduersus subditos aucupati,
 postea etiam quibus priuati imitati fuerint. Porro etiam tradit
 glossa ad Sächsif. Lehn-Recht art. 60. Dieses Rechtens Anwei-
 sung hat seinen Ursprung von Römischen Rechten, denn da die
 Römer alle Welt bezwungen hätten mit Mannigfaltigkeit ihrer
 Gewalt, da besahen sie der Feinde Fesseln und sahen auch dar-
 auf Hauptmänner, die hießen sie Fürsten und ist so viel genannt
 in dem Latino, als Princeps, quasi primitias capiens, das ist so
 viel,

viel, daß er nehmen mag über allerley Gemeß und Zins der Aecker oder Leute, die bezwungen waren, und davor hielten sie Mannschaft und Ritter. Wenn denn etwas darüber blieb, das gaben sie denen Römern wieder, als aber dazumal Friede gemacht wurde in den Landen, da dauchte es die Fürsten unbequemlich und zu viel zu seyn, daß sie die Ritter und die Mannschaft stetiglich in ihren Kosten halten sollten, da wurden die Römer zu Rath, wie daß sie den Fürsten liehen die Güter und derselben Güter Mannschaft, die Arbeit, den Nutzen und den Zins der Güter, und daß sie darum sollten dienen, welche Leihung hernach genannt worden ist Lehen, darum, darum, daß es ihnen gesliehen worden, und nicht gegeben. Denn da sie die Lande besaßten in Städten und zu Frieden, und die Fürsten die Güter von den Römern also empfingen, da liehen die Fürsten auch den Rittern und der Mannschaft die Lehen fortan, auf daß sie sich selber beköstigten, darnach vermieteten die Ritter und die Mannschaft fortan den Gebauern um genannten Bescheid, den wir Zins nennen. Hactenus glossa conf. *FRANZK. tractat. de laudem. cap. 10. n. 45.* quae etiam opinio non reiicienda videtur ex ea ratione, quod quidam Nobiles, pia corpora et quoque privati tanquam vasalli feuda varia tam a Serenissima gente Saxonica, quam Schwartzburgica hic loci possideant, quae in quibusdam censibus ex certis fundis exigendis consistunt, ex quo verisimile videtur, quod in allegata glossa traditur.

§. III.

Ipse autem census sequenti modo potest describi, quod fit ius quoddam in bonis cuiusdam immobilibus, et quoque
in

in perceptione census ipsa, uti vocantur *Psund-Zinse*, alii cui-
dam ad certam rem mobilem exinde in recognitionem par-
tim veteris dominiij, partim factae constitutionis, partim obla-
tionis, annuatim soluendam, per mores constitutum.

§. IV.

Quod explicationem autem huius iuris censitici con-
cernit vocatur 1.) *ius quoddam*, tale nempe quod per aliquam
conventionem ac praescriptionem adquiri potest 2.) *in bonis
cuiusdam immobilibus*, quia census regulariter perpetuus esse
debet, et tale obiectum requirit, quod perpetuo durare et
reditum praebere potest, et sic excluduntur res mobiles et se-
mouentes, hae enim usu consumuntur, idcirco ad quemcum-
que possessorem tale obiectum cum onere deuoluitur 3.) *et
quoque in perceptione census ipsa*: notorium enim est hic loci,
quod quidam census liberi vulgo die *Frey-Pfennige* ab incolis
quibusdam percipiuntur ex aliquo censu in fundo quodam
radicato et vocentur die *Psund-Zinse*. 4.) *alii cuiusdam*, siue sit
priuata siue publica persona. 5.) *ad certam rem mobilem exinde*:
nempe ex frumento, animalibus, pecunia et alia quacunque
specie consistente ex inita conuentione praestanda. 6.) *in re-
cognitionem veteris dominiij*: quod nempe eiusmodi res antea
in patrimonio censitoris fuerit, ubi exinde natus est census
reseruatius. 7.) *partim factae constitutionis*: si nempe possessor
et dominus alicuius fundi censum quendam in illo ex pacto
et conuentione inita constituit. 8.) *partim oblationis*: quod ita
fit, quando dominus fundi ex mera liberalitate et voluntate
et dehinc gratuito praedium suum in censum annuum alicui
offert. 9.) *annuatim soluendum*: quare quotannis illa res pro
censu

censu determinato absque vlla contradictione est danda. 10.)
per mores constitutum: vti supra §. II. iamdum fufius ostensum
 fuit.

§. V.

Patefcit itaque, quod ad contractum censiticum ineun-
 dum, duae requirantur personae, nempe *cenfitor*, *der Erbzinß-*
Herr, qui censum annuum a censito accipit, et cui est solu-
 endus, et *cenfitus* vel *cenfuaris*, *der Erbzinß-Mann*, qui annuam
 pensionem debitam censitori soluere et alienata re nouum
 possessorem in tabulas cenforias referri curare tenetur, qui
 etiam a censitore recipitur et dehinc schedulam infeudatio-
 nis cum certo quodam fundo inibi expresso et denominato
 atque termino solutioni praefixo accipit, eiusmodi litteras in-
 feudationis bene multas in medium profert *SCHADE* in iure
 suo cenlitico.

§. VI.

Diuiditur itaque census in *constitutum*, *refervatum* et
oblatum. Dantur etiam plures censuum diuisiones, quae a
 DD. proferuntur, de quibus fufius legi potest *MARTINI*
tractat. de iure cens. cap. 2. et alii complures auctores, qui de
 re censitica scripserunt, mihi autem allata diuisio arridet,
 quia illa vsui fori et obseruantiae huius loci conueniens et
 adaequata est et ad illam reliquae fere species referri possunt.
 Census autem constitutiuus ille est, qui a domino fundi pro
 certa quadam re aut pretio alteri constituitur, hic enim non
 aufert domino dominium directum vel vtile, licet opere il-
 lud grauet et praedium quodam modo obligatum, et hypothe-

B

cae

cae subditum reddat pro censu. *MENOCH. conf. 997. n. 1.*
Reservarius vero in eo consistit, vt pleno iure res in alterius
 proprietatem transferatur, nequidem retento dominio dire-
 cto, census tamen annuus in perpetuam reseruetur memo-
 riam pristini domini, *SCHOPPIUS* in *tractat. I. Feud.* mo-
 dum illum ita exprimit: Wann manus mortuae, Eldster oder
 Nempter priuatis Erbgüter verkauffen und einen Erbzinß sich dar-
 von reserviren *cap. 4. p. m. 53.* Dicitur tandem census oblati-
 ille, quando quis omnia bona sua vel saltem partem aliquam,
 aut praedium quoddam pro annuo censu alteri dat, hinc orti
 sunt multi census, qui ecclesiis, monasteriis et aliis piis locis
 debentur, de quo apud *RENNEMANNVM* citato loco se-
 quenti modo legitur: Quando nempe ecclesiae auditores ad
 ostendendum suum in studio religionis Zelum, vt et ad grati-
 tudinem erga illos, qui se in doctrina pietatis informarent,
 declarandam, sua bona ipsis fecerunt censualia, quum ea, sub
 certa quadam recipiendi fiducia horum dominio subiecerunt,
 qui mox eadem his restituerunt, reseruato saltem in recogni-
 tionem domini censu huius modi. Apud *GOLDASTVM*
tom. II. rer. allem. p. 41. n. 50. occurrit charta *VPPERTI*, qua
 bona sua obtulit ecclesiae S. *GALLI* et in recognitionem
 memoriamque huius oblationis sese ad censum obligauit his
 verbis: *in ea vero ratione, vt dum ego aduixero, ipsas res habere*
debeam et censui me pro hoc annis singulis de festiuitate S. Galloni
in alium foccum aut IV. denarios. Aliam chartam similis obla-
 tionis *IDEM* cit. l. n. 42. p. 38. adfert, vbi ista census obligatio
 occurrit: *et pro est eis rebus proseruire volo annis singulis h. e.*
XXX. seglas cereuisiae, XL. panes, Frischengam tremessem val-
entem et XXX. mannos et arare duos iochos in anno. Alia obla-
 tionis

tionis charta n. 84. p. 53. occurrit, qua testatur Wolphugi se coenobio S. Galli tradidisse et donasse, quidquid in pago Turgawenso possederat, additque sequentia: *mihique et legitimae meae procreationi sub ea ratione possidendam de reliquis coenobium, ut censum exinde singulis annis persoluamus, i. e. II denarios vel II maldros de grano. Si ego illas redimere velim cum I solido id agam. Si vero ego illas non redimam, legitimi haeredes mei sub praedicto censu eos possideant.* Sub n. 83. **GOLDASTVS** cit. l. aliam oblationis chartam adfert, in qua census a priori diuersus constitutus legitur: *in ea videlicet ratione, ut easdem res ad me recipiam tempus vitae meae perfruenda, censumque inde annis singulis persoluan i. e. ut ad proximam curtem S. Galli unum iuchum arcam, et cum semine meo seminem annis singulis vnaquaque iuga. Etsi redimere illud velim, cum duobus solidis id agam. Si autem vxor mea me superuixerit, easdem res habeat, centumque annis singulis persoluat, i. e. VI. maldras de auena et I. maldram de kernone etc.* Similes chartae occurrunt n. 77. 78. 79. 81. 82. quae ostendunt, bona huic coenabio fuisse oblata.

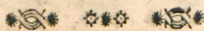
§. VII.

Saepe accidit ut fundi inueniantur, de quibus vnus non solum, sed duo et tres census soluuntur, atque omnes hi census species in vno praedio radicatae sint, quod sequenti modo contingere potest, si nimirum censarius praeter suum ordinarium fundatum censum forsitan frumentarium, alium ex animalculis, vel pecuniarium certa accepta pecuniae summa tertio egestate ductus constituit, et si post aliquot annos vnus vel alter census non petitur, vulgo wann dieser schläset, possessor huius fundi seu census sibi optime consulere putat,

tat, quando ecclesiam, scholam, et aliud pium corpus pro
 suo censitore erga exiguam annalem pensionem ex vno vel
 pluribus obulis consistentem agnoscat et ei offerat, et quidem
 ea ratione ductus, quod census prior rebus sic stantibus ce-
 dere deberet nouiori, quae opinio vero admodum fallax est,
 quare fit, vt censuarius omnes tres census in suo fundo vlte-
 rius pati et illos annuatim soluere teneatur, vti in causa qua-
 dam tam ab Ordine Ictorum Wittenbergensium quam Mo-
 guntinensium ita iudicatum fuit, daß der Erbzins-Mann nicht
 allein den alten Frucht- sondern auch den nachhero bey der Kir-
 che zu Andie leben angenommenen Geld Erbzins fernerhin ohne
 contradiction abzugeben schuldig und gehalten sey, noch haben
 die a Pastore geschene abdicacion und renunciacion und die
 von dem Beklagten begehrte litis assistentia statt; Prior sen-
 tentia publicata fuit in Iudicio d. 24. Iul. 1738, altera autem
 in Regimine d. 2. Mart. 1740, quae sententiae cum multis
 allegatis fundamentis suffultae erant. Porro etiam contingit,
 vti in hoc §. iam dum ostensum fuit, vt censuarius saepe alium
 censum nouiorem assumat, et antiquiorem fundatum in qui-
 busdam annis non solum, facta eius petitione in contro-
 uersiam trahat et nouiori censitori litem denunciet, qui sta-
 tim cum suo iure censitico interueniendo coram iudice com-
 paret et petit vt in possessione vel quasi manuteneatur, quod
 iudex facta nuda possessorii demonstratione facit, sic a Prae-
 fectura Gisperslebiensis ita pronunciebatur in causa quadam:
 hat interuenientisches Kloster nunmehr so viel bescheiniget, daß
 dasselbe bey Beklagten in possessione percipiendi censum vel
 quasi et momentanea in so lang zu schützen, bis Kläger in Ab-
 sicht seines geklagten Erbzinses in petitorio oder ordinario ein
 all

anders ausgeföhret haben wird. Facta autem prouocatione ab actore alia sententia in Iudicio prouinciali d. 20. Decembr. 1746. lata fuit; daß zwar appellatisches Closter bey der jährlichen Erhebung ihres Frucht-Erbzinses à 3½ Mg. Korn und Gersten von den libellirten 7 Acker zu schützen und Beklagter solche fernerhin abzugeben verbunden, dahingegen aber Appellant noch zur Zeit ad petitorium oder possessorium ordinarium nicht zu verweisen, sondern derselbe seine angestellte Klage wider den beklagten Hans Nicol Auen fortzusetzen wohl befugt und das appellatische Closter, so lange dessen Erbzinß nicht angefochten wird, weder zu interueniren berechtiget, noch den Beklagten in lite zu vertreten schuldig. Subsecuta dehinc actorum remissione et facta actoris demonstratione tandem sequeretur sententia definitiva: daß Kläger und Producent, dasjenige, was ihm zu bescheinigen obgelegen, zur Nothdurft bescheiniget, daher der Beklagte die libellirten Erbzinß Resten von anno 1729 bis hieher jährlich mit 4 Gr. 1 Pf. und ½ Huhn Mich. binnen 14 Tagen abzuführen, auch die Lehn behörig zu iustificiren, wemier nicht die cauffirten Kosten nach vorbergehender deren liquidation und Richterlichen Ermäßigung Klägern zu erstatten schuldig. Ex quibus itaque luculenter patet, quod censuarii saepe et multoties plures et varios census fundis suis imponant et illos grauent, censitor autem tali in casu non est semper obligatus, vt censito suo in lite assistat, praecipue si eius census non in litigium venit, aliter vero res se habet, si eius ius censiticum alius censitor vindicare conatur, tunc enim merito ille suum censitum defendere et alterum cum sua actione instituta a iudicio repellere debet.

§. VIII.

Census annalis praestatio partim consistit in frumentis, vino, oleo, cera, sepo et aliis rebus in communi vita ad usum quotidianum destinatis, partim autem in animalculis, gallinis, anseribus, anatibus, ovis, agnis, haedis, piscibus et aliis, partim et ut plurimum in numerata pecunia. Datnr quoque census in pago huius loci Salomonsbornensi, vi cuius illa communitas de aliquo agrorum tractu quotannis certis familiis in die Walpurgis duas placentas jeder von einer Meßer weiß Mehl gebacken, dare et extra territorium vnum ad nutum censitoris familiae ad domum suam, vel etiam in nostro territorio ad locum certum assignatum adferre debent, altera vero accipit hunc in vrbe nostra. Qua occasione etiam mentio facienda derer Rauchfanghühner, quas de qualibet inhabitata domo in pagis Zimmern supra praefecturae Gothanae, Klein-Rettbad) vero Praefecturae Alacensi cum tribus grossis soluere tenentur censuarii, si autem in domo quadam vxor sit grauida, tunc hoc anno nihil soluit et immunitus est census a solutione census. In pago Nottlebiensi vero tantummodo soluunt istum censum rustici, qui vocantur vulgo die Hintersättler, si vero vxor est praegnans, tunc soluitur dimidia pars census, id quod omne ad genus humanum propagandum introductum videtur. Non silentio praeteribo illam censum, quem Praefectura Alacensis et alii in pago Ernstadiensis quotannis in frumentis accipere solent, vbi modium consuetum in sacello Ecclesiae asseruatur, so bey der Einnahme alda abgeholt und umgekehrt gesetzt wird, daß also auf den Boden desselbigen die Censiten die Früchte in so lange aus dem Sacke schütten müssen, bis der Boden völlig bedeckt

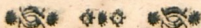

bedecket ist, et vocatur ista mensura ein Haufen, qui vero iterum in duas, tres, quatuor pluresue partes diuiditur, quae vocantur Eckhausen a qua consueta mensura censuarii recedere nuper nolebant, quamuis magistratus ordinarium et certum modium loco illius antiqui introducere intendebat. Inuenitur quoque census quidam der Brathen-Zinß, vbi censitor, facta censuum collectione et eius finita solutione censuariis carnem assatam porrigere debet, hinc censitori etiam aliquod onus et obligatio incumbit, vt suis censitis redhostimentum det. Saepe quoque accidit, vt censitores pro frumentis vel animalculis pecuniam accipiant, hinc quaeritur, an censuarius semper pro illo censu pecuniam offerre et censitor hanc accipere teneatur? et responderetur, si in tabula censuali vel schedula infeudationis pecuniae summa non est expressa, tunc censitor recipere illam non obstrictus est, quia in eius arbitrio consistit, frumentum vel naturalia aut pecuniam sibi praestari velit, si autem illa determinata est, tunc dominus census recipere teneretur pecuniam, quoniam in alternatiuis electio est penes reum seu debitorem.

§. IX.

Variae autem denominationes censuum hinc ortae sunt, quas omnes fere *DN. SCHADE* in suo libello inscripto *das Erbzinß Recht cap. I. §. 4.* iuxta ordinem alphabeticum designauit, ad quem B. L. breuitatis studio remitto, illum autem, qui in praecedenti §. nominatus fuit, den Kuchen-Zinß, cum aliis silentio praeteriuit. Penes censum adiutorium hoc moneo, quod haeredes saepe bona cum censibus ita diuidant, vt quilibet aequalem partem in se recipiat, quare fit,
vt

vt vnus ab altero compensationis gratia aliquid accipiat, quando nempe totum fundum censiticum non possidet, vid. *RENNEM. disp. 59. th. 5. lit. d.*, ex quo etiam fit, vt saepe post aliquot annos possessor reliquae partis fundi huius facti ignarus eundem censum eumque plenum soluere teneatur, inde quoque oriuntur plures census, vt in §. 7. demonstratum fuit.

§. X.

Census autem omnis vt plurimum ad domum censitoris est portandus, quia censitus eius est debitor, qui hinc etiam vsuras creditori suo offerre tenetur, facta enim constitutione, reservatione et oblatione census, censuarius eius modi onus in se recipit, et generaliter quilibet census censitori domi offerendus est, vt hic loci hoc obseruatur, et quotidiana viget obseruantia, nisi aliter conuentum sit, quod autem liquido probare debet censitus, moris autem est in quibusdam censibus maxime ecclesiasticis, vt dominus census suis sumptibus a censitis illos asportare debeat, vbi ante octo dies receptio censuum in loco publico censitis plerumque indicatur, quae indictio vero ex lubitu censitoris ea intentione fit, vt omnes census vno die soluantur, hinc si censitij non in illo termino comparent et praebent censum, ex post censuarius negligens ad domum censitoris censum suum ob mortam commissam praestare debet.

§. XI.

Quaeritur vero an fundo interempto totali et non amplius extante etiam ius census amittatur? quod plurimi DD. ita statuunt, inter quos nominò tantum *RENNEMAN.*
Disp.

Disp. 59. th. 18. lit. a, sed mihi contraria arridet opinio ea ex ratione, quia census semper est debitor censitoris cum persona principaliter sit obligata *l. 28. de reb. cred. GAIL. lib. 2. obs. 2. n. 13*, hoc enim onus ab antecessoribus suis ipsi ita assignatur, ut hunc soluat censum, quare etiam rem viliori pretio accipit, quae opinio nostrae etiam observantiae est conveniens, et quidem hoc pacto, ut census pro fundo interempto vel non extante alium substituere teneatur, et si hoc non possit, censum redimere debeat, uti a Praefectura Alacensi sequentibus fuit iudicatum: es werden Klägere angeklagt, an das besagte Kloster mit Abgabe des Zinses quaeft. fürhrohin nicht alleine zu continuiren, sondern auch demselben die Zins corpora nebst Lage und Nummern anzuzeigen, in Ermangelung aber des corporis censitici andere Grundstücke einzulegen, oder den wahren Werth des quaeft. jährlichen Erbzinses ad 8 Mehen Korn und 8 Mehen Gerste mit Gelde zu bezahlen &c. Quod etiam in iudicio in aliqua causa, ubi pretium pro censu ipso determinabatur, observatum fuit, vid. *SCHADEN cap. 3. §. 6.*

§. XII.

Propter sterilitatem unius plurimue annorum censuaris recusare nequit censum, neque etiam cedere potest fundum censitori quoniam huic non liberum est, ut invito censito rem censualem capere possit, quare etiam tradere illam nequit, uti hoc *RENNEM. disp. 59. th. 19. et 20.* fusius deducit et Responsum Facultatis nostrae allegat, cum quo *MARTINI de iure censuum cap. 8. n. 237.* correspondet, ibi ratio prima est, quia quod eam ob causam (nempe ob sterilitatem) pensio sit re-

C

mit-

mittenda nullo iure est cautum, praesertim cum census intuitu fructuum non praesertur, secunda, quod non idem est, praedium perire et pauciores fructus ferre, tertia, quia in censu non est optio, censum praestare vel praedium relinquere.

§. XIII.

Praescribere autem potest censuarius in minori quanto maius quantum census, si nempe in certa moneta ponderosa census daretur, isque in alia moneta viliori et minus ponderosa soluitur, quo ipso censum percipiens sibi praedudicat, adeoque ius ad ponderosorem materiam quadraginta annorum praescriptione amittit, cogiturque in moneta minoris valoris recipere censum. vid. *MARTIN. loc. cit. cap. 3. n. 97.* hinc obueniebat nostris in terris quidam casus in disceptationem, ubi Officiatus ecclesiae censuarius absque inspectis tabulis censualibus, sed ad nuda narrata cum minori quanto census infeudavit, iniuncta autem et peracta probatione ad residui census solutionem a tempore litis motae et infeudationem iudex eum compellebat, quod iure meritoque fiebat, quia Capitulum et Ecclesia iure gaudet minorum, hinc beneficium restitutionis in integrum contra gesta sui Curatoris ipsi semper competit, quod notorii est iuris, attamen aliam opinionem DD. Icti Marpurgenses et Moguntinenses interposita appellatione hac in causa assumerant et censum ab instituta absoluerant actione, et quidem ex ibi allegatis causis, quae omnes autem insufficientes videntur, quoniam administrator alicuius pii corporis toti collegio per gesta sua praedudicare nequit, sed illi semper beneficio restitutionis in integrum breui succurritur manu, nisi tempus praescriptionis adsit, ubi eiusmodi petitio cessat, et ex eadem quoque ratio-
ne

ne censitor maius quantum census per praescriptionem acquirere potest. Sed quaeritur an non totum ius censiticum praescribere possit? Dantur multi Doctores, qui partim hoc affirmant, partim vero negant, in hanc me non immiscebo controuerliam, quia non est scopus dissertationis meae, sed tantum hoc notabo, quod huius loci talis sit obseruantia, quod censuarius ad 30 vel 40 annuarum pensionum solutionem teneatur et ita condemnetur, ut multa extant praeiudicia, quae adferri possent, ubi non solum in nostris dicasteriis, sed etiam ab extraneis ita iudicatum est, tantummodo vnum alterumue praeiudicium adpono:

In Erbzinß Appellation-Streit-Sachen des officii Canonicorum S. Seueri, Klägern und Appellaten an einen, entgegen und wider Annen Catharinen Eisenhuthin, Beklagtin und Appellantin, am andern Theil wird auf fremder Rechtsgelehrten eingeholten Rath nach allen Fürbringen zu Recht erkannt: daß in nächst vorgehender Instanz wohl geurtheilet und dargegen zur Ungebühr appelliret worden, mithin Beklagtin den vierzigjährigen libellirten Fruchtzinß-Rückstand dem klagenden officio abzutragen, sich mit denen quaest. erbzinßbaren Grundstücken belehnen zu lassen und mit Abgabe der jährlichen Current-Erbzinßen zu continuiren etc. ICI Dillingenses in suis rationibus allatis multa argumenta contra praescriptionem oppositam adduxerunt, imo Inelytum Iudicium nostrum de hac obseruantia introducta sequens dedit testimonium: daß nach hiesiger Obseruanz denen piis corporibus 40jährige retardaten bey rückständigen Erbzinßen zuerkennet werden, solches wird hiermit attestiret. Erfurt den 2. Junii 1744.

Ch. M. W. G. allhier.

J. H. Calenberg Iud. Assess. et Secret.

C2

quin

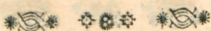
quin imo Icti Hallenses exinde ita iudicarunt in causa Offi-
 cii Fabricae B. M. V. contra Thomas Voigtrittern, daß Be-
 klagter Einwendens ohngeachtet auf die Klage sich einzulassen
 und zu antworten, auch weil er solches auf diesem Fall bereits
 gethan, derselben aber nicht allenthalben geständig, Kläger den
 Grund der Klage und so viel Beklagter daran verneinet, binnen
 Ordnung's Frist, wie Recht zu erweisen und solchen Beweis zu-
 gleich darauf zu richten, daß nach der zu Erfurt eingeführten Ob-
 servanz denen piis corporibus 40jährige retardaten bey rück-
 ständigen Erbzinsen zuerkannt werden ic. in casu hoc per centum
 et plures annos census petitus non solutus erat, et tamen ad hoc
 non respiciebant, sed in suis rationibus notanter hoc allegabant:
 Hiernächst beklagten die exceptio praescriptionis centenariae
 vel immemorialis nichts helfen kan, wenn klagendes Bau-Amt
 rechts beständig erweist, daß seine Vorfahren den Erbzins bis
 auf das in dem Extract sub A fol. 2. bemerkte Jahr 1628. abge-
 geben, in Betracht sodann keine undenkliche Zeit vorhanden ist,
 binnen welcher sie sich in dem Besiz der Freyheit von besagten
 Zins befunden, und obgleich verschiedene Rechtslehrer Meynung
 nach, zur Verjährung einer undenklichen Zeit vor hinlänglich zu
 achten ist, wenn über Menschen Gedenken nichts entrichtet wor-
 den, doch darauf um so wenig'r Absicht genommen werden mag,
 da das Andenken einer Sache durch Urkunden eben so gut und
 noch besser als durch Zeugen erhalten werden kan. *BOEHMER*
Ius Eccles. L. II. tit. 26. §. 41 et 42. LEYSER ad ff. Spec. C.
med. 5. et Spec. CCCCLX. med. 3. MENCKE differt. de prae-
scriptione immemor. hom. licet memoria deficiente per docum. eliden-
da §. 5. seq. Da beneben der Einwurf, daß der Ablauf von 100
 Jahren alles ausmache, in keine Betrachtung zu ziehen ist, aner-
 wogen

wogen das Andenken einer Sache binnen weniger als 100 Jahren verlohren gehen, dagegen aber auch eine längere Zeit erhalten werden kann, *COCCEJ. iur. controv. L. 41. tit. 3. q. 32. OCKEL. de praescript. immem. C. I. th. II.*

§. XIV.

Quod autem census probationem concernit, remitto B. L. ad alleg. AA. praesertim vero ad Parentis mei dissertationem inauguralement hie loci 1733. habitam, vbi plura inveniuntur media, per quae census probari possunt, inter haec autem maximopere veniunt in considerationem libri censuales, quando autem illis aliquid deest, tunc alia adminicula ad probationem census in subsidium vocanda sunt, potest enim quandoque censitor suum librum et registrum censuale iuramento confirmare, ita iudicatum est a Iudicio nostro in causa quadam d. 27. Febr. 1742. würde klagender Hospitals-Vorsteher in supplementum beschwören, daß er nicht anders wisse, glaube und dafür halte, daß klagendes Hospital die geklagte 6 Pf. Erbzinß mit Recht zu fordern habe und Beklagter dasjenige ein Viertel Land, worvon der Erbzinß gefordert wird, unter den 2½ A. Arthland n. 45. wirklich stecke und mit in Besiß habe, so hätte dasselbige dasjenige, so ihm zu erweisen obgelegen und es sich angemasset, zur Nothdurft erwiesen, mithin Beklagter die Erbzinß-Retardaten von 40 Jahren zu bezahlen und die Lehn gebührend zu justificiren verbunden. Itidem sic pronunciauerunt in allegata causa §. 7. dicti Wittenbergenses et Moguntinenses Itri.

Plura alia et innumerabilia extantia praeiudicia ad census probationem proferre potuissim, sed hac de materia non

fufius agam, potius me conueerto ad thema speciale, id quod in fequenti capite tradetur.

CAPVT II.

DE

CENSIBVS IN SPECIE POENALIBVS.

§. I.

Quod census poenalis attingit descriptionem in §. III. prioris capituli iam tum in genere illam protuli, quare istam cum hoc additamento simpliciter retinebo, quod nempe ille census itidem a conuentione partium dependeat, hinc hisce conuentionibus ab vtraque parte insistendum et vni alteriue illicitum est, ab hisce contra voluntatem alterius discedere, quia pacta sunt instar legis, ideoque seruanda.

§. II.

Referuntur itaque huc 1) census promobiles in Saxonia vsitati vulgo die Rutscher-Zinsen, qui ea lege ab initio promittuntur, vt non facta solutione certo et statuto die, altero die duplicentur et sic deinceps soluantur duplicati vel etiam triplicati per text. in art. 54. l. I. Land-Recht ibi. wer seinen Zins zur rechter Zeit nicht giebt, zweyfach soll er ihn geben des andern Tages und also alle Tage zweyfach, dieweil er den Zins innen behält, vid. CARPL. P. 2. Const. 38. def. 25. n. 3. Vocantur autem ideo Rutscher-Zinse, quia multiplicantur, et quo diutius non praestantur, eo maiores sunt, weil sie fortrutschen und

und je länger sie stehen, je mehr und größer sie werden. WEHNER. *observ. pract. verb. Rutscher-Zins.*

§. III.

Census liberi 2.) huc spectant, cuius denominationis rationem varie DD. adducunt, inter quos merito nominandus est *ICTVS ILLUSTR. BOEHMERVS* in sua *dissertatione de vario censuum significatu et iure*, asserens, quod census hic solvatur in signum protectionis, exemptionis plenariae a potestate et in iurisdictione Episcopi, subiectionis etc. et alios plures casus refert, qui nati sunt propter hanc vel illam causam. *DN. IOH. MAVRIT. GVDENVS* in *hist. Erfurt. l. 1. cap. 10. p. 31.* tradit, urbis nostrae fundos fuisse olim Archi-Episcopo Moguntino ministeriales, ipsosque cultores glebae adscriptos. *ADALBERTVS* illis et his concessit libertatem, annuo tantum censu reservato. Hunc vero censum magnam partem Electorum liberalitate in Ecclesias, milites, horumque pactis in plebem etiam peruenisse. Illustrior gestae rei memoria ab iis exhibetur praediis, qui nummis argenteis datam annue redimunt libertatem. Huc etiam referuntur illa bona, quae in Comitatu Marchiae Westphaliae vocantur franca, *Frey-Güter*, quae tamen non dicuntur franca ratione exemptionis, quod scilicet sint libera intuitu contributionum, hae enim non minus ac alia contributionem et annum quid solvere obstringuntur, sed franca dicuntur a personis et earum statu, quod nimirum olim in servitute fuerint et ab ea manumissae. *IOH. GEORG. von DIEST. disp. de foro competente th. 48.* cum quo convenit *WEHNER obs. pract. voce Frey-Güter*, ubi dicit, vocabula *Freybede* etc. libertatem naturalem seu propriam denotare, imo magis in signum subiectionis, domini receptaeque libertatis solvi census der *Frey-Pfennig*.

nig. Et canon, qui ex illis bonis soluitur, dicitur der Freybeden, Frey-Zins oder Frey-Pfennig.

Hic loci autem quotannis solvuntur hi census Eminentiſſimo Noſtro Domino Archiepiſcopo Electori Moguntino in ſua domo inferioris hypocauſti intra urbem ante portam Brühl vocatam in Dioceſi S. Martini intra ſita ordinario Praefecto culinari vulgo dicto Küchenmeiſter et Praefecto iudiciali den Gerichts Voigt ſequenti poſt Feſtum S. Martini die ab hora ſexta vſque ad vndecimam antemeridianam, qualis receptio cenſuum per octo durat dies et hoc quoque obſervatur a Praepoſiti B. M. V. officiato, nullam vero apocham de facta cenſu ſolutione cenſuarius accipit, ſed in eius praefentia in regiſtro adponitur penes cenſui nomen verbum ddt.; poſt meridiem vero a nouo cenſito tantum feudum recognoſcitur et ſchedula infeudationis traditur, ſummus autem qui ſoluendi ſunt de bono cenſitico ratione infeudationis et praeflandi laudemii inueniuntur deſcripti in der Frey-Zins Ordnung de anno 1708. et nummus argenteus conſiſtit aus 4½ Pfennig monetae vſualis. Poſt effluxum autem octiduum, quod more ſolito in die Elifabethae fit, cenſuarius moroſus mulctam dare tenetur et illa conſiſtit iuxta ordinationem hanc tit. III. ex ſequentibus: Wer nun alſo geklopſet worden, der iſt von jeglichem Idem frey zur Buße verfallen, ein Pfund, thut nach jegiger Current-Münze 3 Thlr. 8 Gr., den Gerichts-Voigt 20 Gr. und den Pedellen 10 Gr., ſequenti die itidem obſervatur vi ante dictum & mulcta duplicatur, tertio die vero tandem triplicatur mulcta, et ſi cenſuarius non comparet et ſoluit, tunc annus expectatur.

Elapso nunc anno post factam trinam pulsationem, et durante hoc tempore censu cum multa et expensis non soluto, instituitur actio a Praefecto culinari per Procuratorem suum qui vocatur der Fronization oder Gewährs Process, vbi censuarius vocatur in iudicium et eius iuris competentia seruato tamen processus ordine a iudice pensantur, subsequuta denique sententia boni censitici priuatoria, fundus Praefecturae culinari adjudicatur, et Praefectura in eius possessionem mittitur, cum hac vero clausula, quod censuarius intra annum et diem hunc, pro modico reuere possit pretio. Qua occasione quaeritur, qualis hic intelligatur annus, an ciuilis vel saxonicus? putarem, quod saxonicus sit intelligendus, quia adiectus est dies, vbi ille enim dicitur, hoc spatium ad reuisionem determinatum esse videtur.

§. V.

Fundo autem interitu absumpo et perempto alius est substituendus a censito, vti hoc expresse postulat decretum Regiminis sub dato 14. Octobr. 1721, quare curia feudalis contra non solventem prudenter agit, si in hoc casu in possessione vel quasi iuris censitici se fundat et multam cum pensione debita ab initio petat; soluta autem hac, postea ad alium substituendum fundum censuarium melius compellere potest, instituto enim processu Fronizationis ita dicto, nihil assequitur, quia nullus fundus adest, qui pro caduco potest declarari, qua cau-

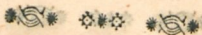
D
rela

tela non obseruata, in ordinario probationem iuris peragat ne-
 cesse est, vti ita ad instantiam inclity Iudicii Nostri Icti tenen-
 ses d. 24. Nouembr. 1759. contra aliquot censitos pronuncia-
 uerunt: Würde hiernächst Kläger, daß Beklagte das in Frage
 seyende Grundstücke in Eßbach, so ihnen bey der Pappermühle ge-
 gen Stellung eines Lehnträgers, vergünstiget seyn soll; wirklich
 besitzen, gebührend bescheinigen ꝛc. et quidem hoc ex sequenti
 ratione: Hingegen 8.) darauf, daß Kläger, wie der Churf. Lehn-
 hof von undenklichen Jahren in den Besitz von den 4 Bergstrohm-
 Müllern einer gewissen Zinß zu fordern, sich befinde, vermeynet
 und dieses aus der Beklagten Geständniß sowohl, als denen befind-
 lichen Extracten des Freyzinß-Buches zu erhellen scheint, diesers-
 halb Beklagten auf ein ander Grundstücke, fals er auch das in Frage
 seyende nicht besäße, den Zinß zu nehmen, Klägers Meynung nach
 verbunden ist, um deswillen nicht gesehen werden mag, weil nicht
 darauf sondern lediglich auf das Grundstück und daß es vor versal-
 len erkläret und Beklagte zu dessen Herausgabe angehalten werden
 möchten, libelliret worden, mithin alsdann erst 9) wann Kläger
 die ihm auferlegte Bescheinigung geführet hat, das Erkenntniß der
 Hauptsache sowohl, als der Unkosten halber erfolgen kan ꝛc. In-
 terposita aures et introducta Appellatione, a curia feudali
 ad iudicium aulicum Moguntinensē et ibi propositis nullita-
 tibus commissis ratione omiffi possessōrii a pristino causae
 Patrono, et quidem illegitimato reformatoria sententia cum
 expensarum refusione d. 4. April 1761. subsequēbatur in ver-
 bis: daß von Richter voriger Instanz übel geurtheilet, wohl dar-
 von appelliret, daher sothaneß Urtheil dahin zu reformiren sey,
 daß appellantischer Lehnhof in possessione deren a tempore im-
 me-

memoriali von appellaten entrichten, 22½ Frey-Pfennig zu ma-
nuteniren, appellatische Bergstrohm Müller hingegen die ab an-
no 1756. rückständige Freyzinsen nebst denen verwürkten Straf-
geldern fernerhin abzureichen, auch wie es zeithero jederzeit gewe-
sen, bey Abgang eines Lehnrägers gegen Entrichtung der her-
kömmlichen Lehnwaare einen neuen Lehnräger zu praesentiren schul-
dig und gehalten seyn v. appellaten, die bey dieser instanz aufge-
laufene Gerichts-Kosten appellantischen Lehnhof nach richterlicher
Ermäßigung zu ersetzen schuldig ertheilend v. Contra hanc fuit
impetrata Reuifio actorum a censuariis, sed hoc beneficium
illis non fuit fauorabile, quia praecedens sententia cum ex-
pensis confirmabatur. Hae latae sententiae iuri meri-
toque sunt congruae, quia in possessorio nihil aliud sequi
potest quam vt iuxta illud pronuncietur.

§. VI.

Sufficiunt vero leuidenthes, verosimiles tamen causae a
censito allegandae contra contumaciam commissam in non
soluendo censu, quare a multa facile absoluitur, qui eiusmo-
di causas demonstrat, quia vt plurimum fit, vt propter strepi-
tum et multitudinem personarum simul congregatarum ali-
quis error committi possit, quare si census probat, se fuisse
praesentem in curia feudali, praesumptio pro eo militat, se cen-
sum soluisse, quoniam, vt supra dictum, nullam apocham ac-
cipit censuarius, in dubio vero non praesumendum est, quod
census, dolo vel culpa, quippe quae tantum contumaciam

constituunt redduntque punibilem *LAVTERB. de poen. con-*
ueni. cap. 8. BERLICH part. 2. concl. 47. n. 8. RICHTER de-
cif. 84. n. 3. in non soluendo censu negligens fuerit, sed potius
 per quoddam impedimentum fuerit retentus, hinc numquam
 pensiones hae tam stricte altero die duplicandae sunt, vt non
 iusta et sufficiens causa cessationis, duplicem solutionem im-
 pediat, quod disertè docet *CARPZ. p. 2. const. 38. def. 27.* sic
 ab inelyto iudicio nostro in aliqua causa iudicatum est d. 21.
 Nouembr. 1761, daß Beslagter denen in actis vorgekommenen
 Umständen nach von der wider ihn angestellten Klage loszu-
 und zu entbinden, denselben auch das erlegte Pfand hinwieder aus-
 zuhändigen, die Unkosten aber gegen einander zu compensiren.

Huius loci autem moris fuit, vt nostri laniones de qui-
 busdam tabernis censum liberum in primo die octavae Mar-
 tini et quidem mane ante candelam deletam soluere debuerint,
 et si vnus vel alter hoc omiserint, arbitrarie puniti fuerint, quod
 tamen ante aliquot annos mutatum est, ita vt censum, vti reli-
 qui intra octauam soluere debeant.

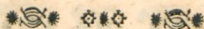
§. VII.

Pia corpora non solum sed etiam privati possident census
 liberos. Regale enim monasterium SS. Petri et Pauli censum
 pecuniarium sub poena trium Imperialium et octo solidorum
 annuatim in termino et die S. Martini exsoluendum a
 quibusdam praediis recipit, et hic census vulgo Martins Frey-
 Pfennig appellatur qui in ipso die S. Martini et sic non intra
 octa-

octavam, vti in prioribus fuit annotatum, exsoluendus est. Collegium S.I. et priuatae personae recipiunt etiam census liberos de fundis quibusdam intra octauam Martini sub poena tantum viginti solidorum, multa tamen sequentibus diebus non crescit, sed potius perdurat, et pulsare censitos morosos moderno tempore in hisce censibus inusitatum est, vti olim fuit pariter hic mos frequentatus.

§. VIII.

Census quidam liberi etiam ex soluendi veniunt ab alio censu, qui vocantur die Pfund-Zinse, quorum solutio ad certum diem non ita est determinata, vt ea non facta censitus multam dare teneatur, sed tantummodo maius laudemium accipit censitor pro infeudatione, quamuis olim in vsu fuerit, vt contra talem morosum censitum iuxta ordinationem antiquam censualem pulsando censitor procedere potuerit, vti hoc testatum fuit a Praefecto culinari. Auf Begehren Fr. Margarethen Kühnin Rel. Fr. Mag. Kühnens wird aus dem Churf. Maynzis. Frey-Register attestiret, daß selbige von einer halben Hufen Landes in S. Johannis Felde vltimo Andreas Fraaßen, (worvonsie laut producirten Kaufbrieses 6 Pfund Geldzinse jährlich zu fordern) 5 Schilling den Churmaynzischen Freyhof laut Freyhuchs fol. 22 zu entrichten habe, 2do besage der Frey-Ordnung, daß diejenige, so von Erbzinsen Frey-Pfennig geben, nicht allein von ihren Erbesitzen die höhere Lehnwaare zu fordern, sondern auch in entseherender Abstattung der Erbzinsen

zinsen die debitores klopfen zu lassen besugt seyn. Datum
Erfurt d. 21. Januar. 1696.

Adolph Ludwig Gerstenberg
Churmaynz, Küchenmeister.

§. IX.

Dantur quoque 3.) census non liberi, qui tamen in die Martini sub poena quinque solidorum ante candelam accensam sunt exsoluendi, vti Capitulum B. M. V. eiusmodi census in pago Viselbachenfi et aliaepriuatae personae possident, qui tamen indicari solent.

§. X.

Inueniuntur etiam 4.) census, qui tantum ad certum diem pertinent, eiusmodi sunt Feriae Michaelis, Simonis Iudae, Martini, Nicolai, Catharinae, Philippi Iacobi vulgo Walpurgis, Epiphaniae Domini, Ascensionis Domini, Andreae, Trinitatis, Natiuitatis Mariae, Trium Regum, Seueri etc. memoriae consecratae, quorum receptio ad certum diem semper ante octiduum intimatur, et si censuarii non comparent ac debita sua soluunt, partim quinque, partim viginti grossos, partim quoque maiorem summam mulctae loco dare tenentur, et quidem censitores partim ante horam duodecimam mensa cibis
non

nondum instructa accipiunt census suos, ut eiusmodi census monasterium S. Cyriaci ex pagis Egstedt in die Seueri et Zimmern supra in die Catharinae recipiunt, nonnumquam etiam a censito est afferendus census, quod schedula infeudationis tam ratione mulctae quam temporis ut plurimum indicare solet, et iuxta illam censuarius condemnatur, quod fit secundum tenorem et naturam census, quare eiusmodi schedula accepta censitus ignorantiam pro se allegare nequit.

§. XI.

Si autem census debito tempore non comparet et censum suum soluit, tunc multa vitata tam in libro censuali, quam in accepta schedula infeudationis expressa ipsi imponitur, ut hoc cum variis praeiudiciis ob negligentiam termini a censito commissam demonstrari potest, vnum alterumue tantum allegabo, sic a nostro inclyto Iudicio in quadam causa d. 5. Iul. 1729 ita iudicatum est: daß Beklagter den rückständigen Erbzuß nebst denen allbereits moderirten Kosten binnen 14 Tagen bey unausbleiblicher Execution abzutragen, wie nicht weniger die von dem Kloster gesuchte Strafe nebst denen fernereit cauffirten Kosten zu bezahlen schuldig. Inferiores etiam instantiae nempe praefecturae, saepe et multoties censuariis mulctam debitam decreuerunt, sic Alacensis praefectura d. 15. Octobr. 1759. in quadam causa tulit sententiam: daß das klagende Kloster in seiner hergebrachten possessione vel quasi allerdinges

zu schüßen und Beklagte die residirend eingestandene jährige
Erbzinse mit der verfallenen Buße à 5 Gr. von jedem Idem
benebst verursachten Kosten abzutragen schuldig.

§. XII.

Interdum etiam ob probabilem termini praefixi igno-
rantiam census a multa debita absoluitur, quod circum-
stantiae obuientes demonstrare debent; vti hoc in §. 6
iamdum ostensum est, idcirco in quadam causa inclytum
Iudicium nostrum d. 14. Iul. 1733. sequentem dedit sen-
tentiam: auß denen actis allenthalben so viel erscheinet, daß
beklagte Kirche, weil sie die qu. Holzmaasse nicht allzulang in
Besitz und von den vor der Kirche zu Büßleben geschenehen Geboth
allen Umständen nach probabilem ignoranciam gehabt, für
diesesmal mit der gesuchten Strafe zu verschonen, in Zukunft
aber dahin zu sehen, damit sie von den vor der Kirche ge-
wöhnlich vorzunehmenden Geboth notiz erlangen, und sofort
die Zinse intra terminum praefixum bey gewöhnlicher Stra-
fe zu entrichten schuldig.

§. XIII.

Pertinent huc etiam 5.) quidam census, qui non or-
dinarie per schedulam aliquam, aut nuncium intimantur, vti
de hisce in §. 10. egi: ita Regale monasterium SS. Apostolo-
rum P. et P. censum pecuniarium de quo supra in §. 7. men-
tio-

tionem feci, ex quibusdam fundis, qui vulgo vocantur Frey-
pfennig, itidem ex pago Melchendorf in diuiduo termino nem-
pe in die Sabbathi post Festum Walpurgis et deinde in die
Sabbathi post Festum S. Martini recipit, qui appellantur Sil-
berpfennig; in his enim censibus semper dies solutionis fi-
xus est, quare ille terminus annuatim censito antea non est
notificandus, vti hoc in aliis censibus poenalibus fieri de-
bet, hic enim dies interpellat pro homine.

§. XIV.

Speclat etiam huc 6.) census, quem in pagis Eschen-
bergae et Haussen, ditionis Gothanae Capitulum Maria-
num Erfurtense accipit sub titulo Victoris pecuniarium
intra octiduum post Festum Regum antea praefixo et noti-
ficato termino, sub multa trium grossorum et quatuor
nummorum a censitis soluendorum, et quidem ante can-
delam accensam, incolae de Haussen obligati sunt, cen-
sum ad Eschenbergam soluendum et generaliter hi censi-
ti de duobis his pagis, qui talia praedia censuaria vulgo
Victoris Husenland possident, non solum officiatum Capitu-
li cum suo scriba missum, per vnum diem in cibo et potu
et aliis rebus gratis sustentare debent, sed quoque in praes-
entia Pastoris, Cantoris et Sculteti prandium porrigere
obstringuntur, pro quo beneficio Officiatus ad culinam in-
struendam dat quinque solidos. Alia pia corpora pluri-
ma adferri possent, quae extra territorium Erfurtense eius
modi

E

modi

modi accipiunt census, sed hoc instituti ratio non patitur.

§. XV.

Haec sunt L. B. quae exhibere penes me decreui, in vberiolem enim campum equidem excurrere potuissim et materiam hanc paulo fufius pertractare, sed ne disputationis limites transilire videar, in his acquiescere libuit. Non dubito, quin tot censores, quot lectores inueniam paratos, aliis conatus, aliis stilus, aliis connexio minime arridebit, sed cum ego nec prinus, nec vltimus ero, qui placeat omnibus, aequo animo ferendum erit iudicium. Spero tamen a Te veniam me impetraturum, si non omnia ad palatum erunt, facile enim hic fuit errandi occasio. Interim vale L. B. meisque qualibuscunque faue conatibus

TANTVM.

NOBILISSIMO AC CLARISSIMO
DN. DOCTORANDO

S. D.

PRAESES.

Vnius laboris finem, alterius esse auspiciū praesens comprobat specimen TVVM inaugurale, in quo vestigia consultissimi Parentis, qui TIBI simili argumento in Dissertatione sua inaugurali praeiuit, laudabili conatu premis, et doctrinam iuris censitici ex optimis fontibus hauritam, pro ingenii Tui indole ad mores et consuetudines nostris in regionibus vigentes, accomodatam, in compendio exhibes. Reddo igitur TIBI haec ingenii monumenta proprio Marte a Te elaborata, a quorum accessionibus mihi penitus temperavi, ac a lituris eo consilio abstinni, ut integrum certumque de virium TVARVM ratione, iudicium constaret, facile praeuidens, TE apud aequos rerum arbitros veniam obtenturum, quod primas solum lineas argumenti duxeris, quod amplitudine et grauitate sua vberiorē, quam Exercitatio academica admittit, tractationem postulat. Quod reliquum est, nihil magis in votis habeo, nisi ut tramitem studiorum, quem ingressus es per omnem vitam feliciter decurras, forensibus causis, quibus TE vindicabis, laudabilem operam naues, et honoribus academicis, TIBI ab ordine nostro conferendis, ad bene merendum de republica vtaris, ac gloriae gentis ZIEGLERIANAE memor viuās. Dabam in Academia Hierana d. 20. Aug. 1764.

Quam duris grauidas ex aruis messor aristas
Falce secans, terram ter pede pulsat ouans,
TV quoque doctrinae magno cum fœnore reddis
Primitias, suavi quas tulit ore Themis,
Pergas et felix succrescas frugis ad instar;
Largam sic messem patria cara feret.
Sic spes egregii recreabitur ampla Parentis
Ac tua prosperitas tempus in omne viger.

Hæc gratulans posuit cultor atque
amicus obseruantissimus

HERMANN. ERN. RVMPPEL,
Phil. et I. V. D. Gymn. Director,
Academ. Imper. Nat. Cur. Biblio-
thecarius et Elector. Mogun.
Scient. Socius.

VIRO

VIRO
P. RENOBILI ATQVE DOCTISSIMO IURIVM
DOCTORANDO DIGNISSIMO AMICO
AESTVMATISSIMO

S. P. D.

P. C. DINCLERVS

LL C.

Absoluto et scientiarum et artium bonarum cursu, Gerana TIBI, suorum alumnorum diligentissimo summum honoris gradum fammasque laudes impertiri festinat. Erit itaque, quod TIBI, meo familiarissimo ex intima animi nota gratuler; votis meis si Numen annuet supremum, nil nisi fausta, nisi prospera in posterum TIBI obtingent. Seruet TE ille benignissimus seram ad senectutem saluum atque incolumen, adsit iste tuis coeptis ac futuris conatibus, vt, qui assistentiam TVAM expetunt, ius fasque persoluas, sicque patriae nostrae emolumento, ciuibus iniuria affectis solatio, aestumatissimis cognatis decori valeas, vigeas, floreas. Quod reliquum est, etiam atque etiam abs TE peto, vt fauore Tuo ac amore me amplecti haud desinas, TVAMque erga me amicitiam nullo non tempore reddas firmiorem. Haec paucula sunt, mi Fautor atque Amice, quibus me TIBI vt quam maxime commendare volui ac debui. TE interim bene valere plurimum iubeo. Dabam Ienae e museo IV, Nonarum Augusti CIOCCCLXIV.

B 3

VIRO

VIRO
PRAENOBILI NEC NON DOCTISSIMO
I. V. DOCTORANDO
FRATRI SVO PER QVAM DILECTISSIMO
S. P. D.

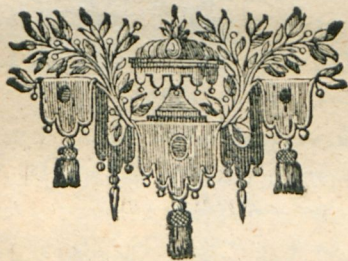
IOANNES ELIAS ZIEGLER

I. V. STVDIOSVS.

Nullae mihi vnquam tam iucundae tamque exoptatae fuerunt litterae quam illae, quibus a TE certior sum factus, TE propediem laureae Doctoralis reportandae causa certamen literarium esse initurum. Hae animum ob inopinatum Sororis in vita meae carissimae mortem moerore atque tristitia adhuc adfectum iterum erigebant laetitiaque perfundebant. Est quoque quo gaudeo! Arctissimum, Frater dilectissime, quod inter nos intercedit vinculum, amor mutuis nulla vnquam discordia interruptus, magnas mihi dant rationes, TVA ex felicitate hauriendi voluptatem, TIBIQUE gratulandi. Gratulor itaque TIBI de dissertatione solidissime a TE conscripta, deque summis quibus breui tempore eris ornatus iurium honoribus. Gratulor quoque Patri nostro ad vnam vsque omni pietatis cultu prosequendo

do, quod EI in Cathedra TE disputantem conspiciere obrigerit. Sum-
mum denique Numen diuinum precor, velit omne quod in mortales
cadere potest felicitatis genus large TIBI impertire, ac pro infinita
sua gratia efficere, vt cuncta fauste prospereque TIBI eueniant TV-
que maiores laudum atque honoris adipiscaris accessiones. Valeas,
eoque quo me a teneris vnguiculis vsque huc es amplexus amore,
me prosequi in posterum pergas. Dabam Ienae d. XVI. Aug.
ME CCLXIV.

do. quod in iis Cunctis a TE dispensationem expetere debent. Sum-
mam huiusmodi dispensationem per te, velis omnia quae in iudicibus
cadere potest sollicitis genus laico TIM imperare, et pro iudicibus
suis gratia effecere, ut cuncta huiusmodi prosequatur. TIM accipiat. IV.
que noster habuit etiam honoris dignitatis acceptionem. Valde
eodem quo me a tenentis vngaricis regis hinc et amplius amore
me prosequi iudicium per te. Deum Iohannes de XVI. Aug.
M. CCLXV.

ERFUERT, Diss., 1767/67

SS.

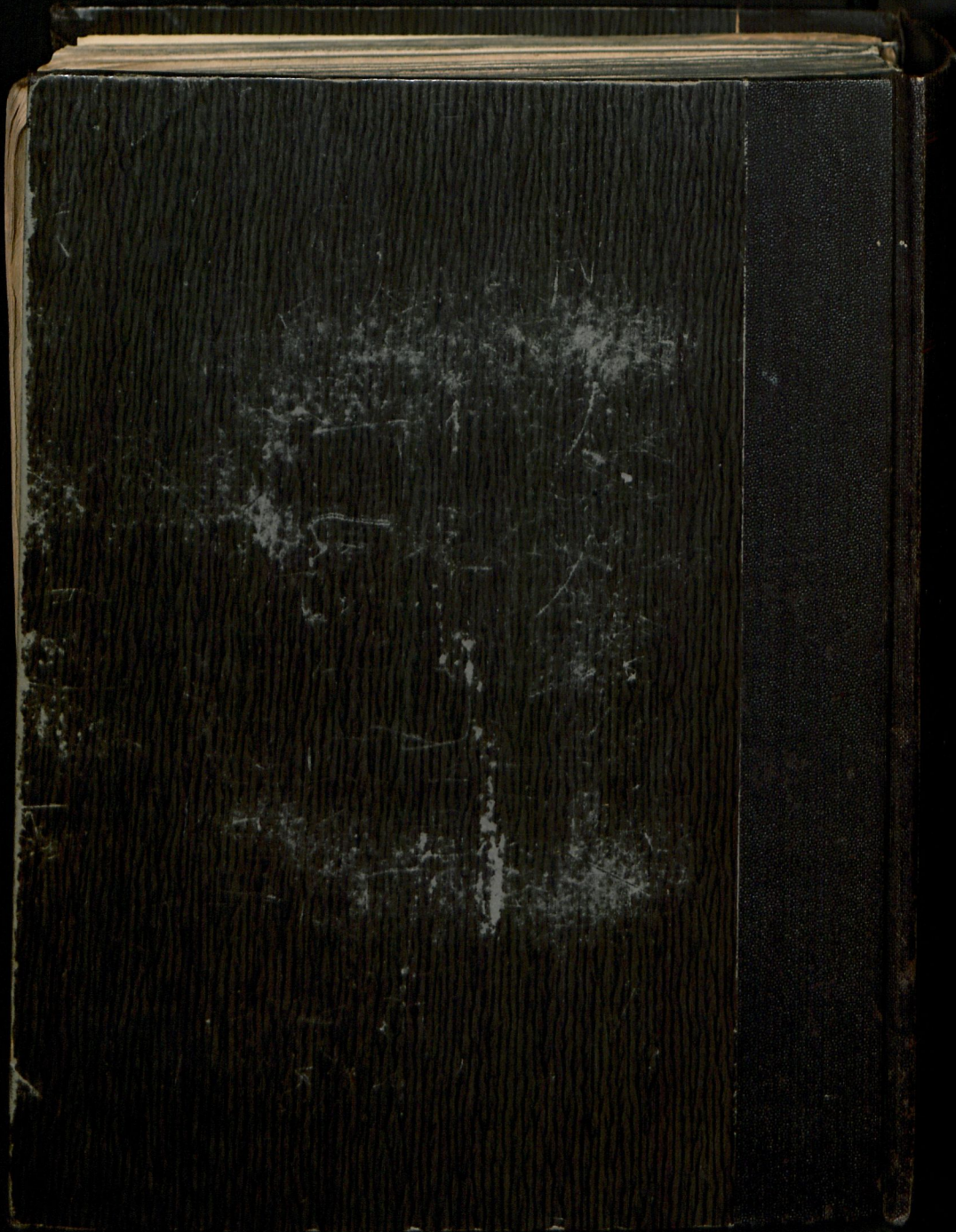
ULB Halle
004 995 333

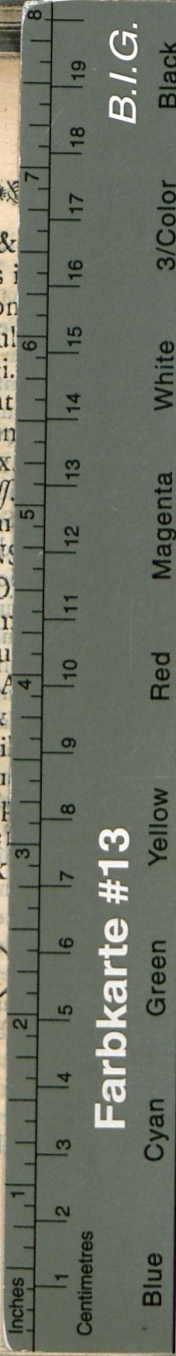
3

VD 18

P. 5. 5.
Pri. 10. num. 5.
15

1764.4
DISSERTATIO IVRIS GERMANICI
INAVGVRALIS
DE
NATVRA ET INDOLE
CENSVVM,
PRAESERTIM
STATIS TEMPORIBVS
SOLVENDORVM,
QVAM AVSPICIIS DIVINIS
INDVLTV ILLVSTRIS IVRECONSVLTORVM
ORDINIS IN PERANTIQVA ELECTORALI
ACADEMIA ERFVRTENSI
PRÆSIDE
FACVLTATIS IVRIDICÆ DECANO
DN. RVDOLPH. CHRISTOPH.
HENNE, IC^{TO}

ORDINIS IVRECONSVLTORVM ET ELECT. MOG. PROVINC IVDIC.
ADRESSORE NEC NON PANDECT P. P. O.
DIE XXIII. AVG. MDCCLXIV.
IN AVDITORIO IVRIDICO COLLEGII ANSELMINI
PRO SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS ET DIGNI-
TATIBVS LEGITIME CONSEQVENDIS
PVBLICÆ ERVDITORVM DISQVISITIONI
SVBIIICIT
AVCTOR
RVDOLPH. HENR. WILHELM. ZIEGLER,
ERFVRTENSIS.

ERFORDIÆ, AERE HENR. RVD. NONNII, ACAD. A TYPIS.

